

4. Zdorov A.B. (2004) Ekonomika turizma: Uchebnik [Tourism economics:]. M.: Finansy i statistika. (In Russian).
5. Zorin I.V., Zorin A.I., Irisova T.A. (2001) Menedzhment turizma. Turizm i otraslevyye sistemy: Uchebnik [Tourism management. Tourism and sectoral systems] M.: Finansy i statistika. (In Russian).
6. Shkola I.M. (2003) Menedzhment turystychnoyi industriyi: Navch. posibnyk [Management of the tourism industry] Chernivtsi: CHTEI KNTEU. (In Ukrainian).
7. Muzychenko-Kozlovska O.V. (2012) Ekonomichne otsynuvannya turystychnoyi pryvablyvosti terytoriyi: Monohrafiya. [Economic assessment of the tourist attractiveness of the territory: Monograph] Lviv: Novyy svit - 2000. (In Ukrainian).
8. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehionalnoho rozvytku na period do 2015 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 21.07.2006 №1001 Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny. No. 30., pp. 36–78.
9. Sirenko K.V. (2010) Analiz turystychnoho rynku Ukrayiny v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky [Analysis of the tourist market of Ukraine in the current conditions of economic development] Aktualni problemy ekonomiky. No. 12., pp. 70–74.
10. Tkachenko T.I. (2006) Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu: Monohrafiya. [Sustainable tourism development: theory, methodology, business realities: monograph] K.: Kyivskyy natsionalnyy torhovelno-ekonomichnyy universytet. (In Ukrainian).
11. Trehubov O.S. Udoskonalennya orhanizatsiyno-upravlynskykh mekhanizmiv pidpryemstv turystychnoyi sfery [Improvement of organizational and managerial mechanisms of tourism industry enterprises] Efektyvna ekonomika [Effective economy] Available at: www.economy.nayka.com.ua
12. Vakulenko V., Valentyuk I., Hryban V., Lebedynskuy YU., Onysko M. (2003) Turyzm i okhrona kulturnoyi spadshchyny: ukrayinskyy dosvid: Monohrafiya [Tourism and the protection of cultural heritage: Ukrainian experience: Monograph]. K.: KIS. (In Ukrainian).

Отримано 17.03.2019

УДК 378:331:338

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ДИСПРОПОРЦІЙ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Тетяна Майборода

Сумський державний університет, Суми, Україна

Резюме. Досліджено сутність ринку праці як важливої складової системи національного господарства країни та тісно взаємопов'язаного сектора з освітньою галуззю, детально розглянуто його об'єкт – робочу силу та специфічні її риси, особливості регулювання на різних рівнях. Детально проаналізовано основні показники ринку праці в загальному по Україні в динаміці за 2000 – 2017 роки, а саме: зміну індикатора економічно активного населення країни, чисельності зайнятих та безробітних осіб, а також основні тенденції за віковими групами серед безробітних, загальну потребу роботодавців у працівниках (тобто попит на робочу силу) та відповідне навантаження на одне вільне робоче місце. Особливий акцент зроблено на сформовані внаслідок цього освітні диспропорції, що існують у структурі зайнятості та безробітті, кількості наявних вакансій на ринку праці за різними професійними групами працівників та щодо навантаження на одне вільне робоче місце для осіб з різним рівнем освіти. Наведені дані дозволяють зробити висновок про наявність значних освітніх диспропорцій у системі національного господарства України, що полягають у наступному: в цілому по Україні зменшується кількість як зайнятих, так і безробітних осіб; частка молодіжного безробіття залишається на досить високому рівні; серед безробітних домінуючими є групи з професійно-технічною та вищою освітою; не зважаючи на це, попит роботодавців на робочу силу скорочується, що вплинуло і на зменшення навантаження на вільне робоче місце; найбільший попит на ринку праці існує саме на осіб з професійно-технічним рівнем освіти (кваліфіковані працівники), а найбільше навантаження на вакантну посаду у сфері сільського господарства та менеджменту. Охарактеризовані дисбаланси негативно впливають на систему національного господарства країни та потребують подальшого вирішення, що можливо передусім за втручання держави.

Ключові слова: освітні диспропорції, національне господарство, ринок праці, галузь освіти, структура зайнятості, структура безробіття.

EDUCATIONAL DISPROPORTIONS ANALYSIS IN THE NATIONAL ECONOMY SYSTEM OF UKRAINE

Tetyana Mayboroda

Sumy State University, Sumy, Ukraine

Summary. In this paper the essence of the labor market as an important component of the national economy system of a country and the closely interrelated sector with the educational branch is examined, its object – labor force and its specific features, features of regulation at different levels are considered in detail. The main indicators of the labor market in general in Ukraine in the dynamics of 2000 – 2017 years are analyzed, namely, the change in the indicator of the economically active population of the country, the number of employed and unemployed persons, as well as the main tendencies by age groups among the unemployed, the general need of employers in workers (ie, the demand for labor) and the corresponding load on one free workplace. Particular emphasis is placed on the analysis of the educational disproportions that have been created as a result of the structure of employment and unemployment, the number of available vacancies in the labor market by different professional groups of workers, and the corresponding load on one vacancy for people with different levels of education. The given data allow us to conclude that there are significant educational imbalances in the system of the national economy of Ukraine, which are as follows: in general, the number of both employed and unemployed persons in Ukraine decreases; the share of youth unemployment remains high enough; the unemployed are dominated by groups with vocational and higher education; in spite of this, the demand of employers for workforce is shrinking, which also affected the reduction of the load on the vacancies; the greatest demand in the labor market exists for those with vocational education (skilled workers), and most of all the burden on vacancies in agriculture and management. The described imbalances negatively affect the system of the national economy of the country and require further resolution, which is possible, first of all, for the intervention of the state.

Key words: educational disproportions, national economy, labor market, education sector, structure of employment, structure of unemployment.

Постановка проблеми. Національне господарство будь-якої країни є складною та взаємопов'язаною інтегрованою системою, складові якої тісно переплітаються між собою. Випускники галузі освіти, що отримали знання та навички на різних рівнях освітніх провайдерів, формують собою робочу силу, без якої неможливий подальший розвиток економіки. Ефективна взаємодія цих двох секторів (галузі освіти та ринку праці) є запорукою економічного та соціального розвитку як країни в цілому, так і окремих його регіонів, міст, громад тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи дослідження базових категорій ринку праці та його основні закони функціонування і розвитку були закладені представниками класичної школи політекономії (А. Сміт [14], Д. Рікардо [12], Ж. Б. Сей [15]) та ін. представниками марксизму (К. Маркс [4] та ін.), неокласичного напрямку (А. Маршал [6], П. Самуельсон [13] та ін.), кейнсіанцями (Дж. М. Кейнс [3] та ін.), монетаристами (М. Фрідман [16] та ін.) та багатьма іншими науковими напрямками та науковцями. При цьому, окремим аспектам взаємозв'язку ринку праці з галуззю освіти в контексті функціонування системи національного господарства присвячували свої роботи численні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Л. М. Ільїч [2], О. В. Мартякова, С. М. Снігова, О. В. Мудра [5], Т. В. Матюк [7], Г. М. Пилипенко, Ю. І. Пилипенко [9] та інші. Не зважаючи на значні напрацювання в даній темі, питанням виявлення суперечностей на ринку праці, що спричинені освітніми факторами, присвячено, на нашу думку, недостатньо уваги.

Метою статті є аналіз основних освітніх диспропорцій, що сформувалися на ринку праці України в системі національного господарства України.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: розкрити сутність та структуру ринку; проаналізувати основні показники ринку праці, що склалися за останні 17 років, визначити сформовані внаслідок цього освітні диспропорції в системі національного господарства.

Виклад основного матеріалу. Основним результатом діяльності галузі освіти передусім на професійному (професійно-технічному) та вищому рівнях є випускники або майбутні робочі кадри. Їх якість та відповідність вимогам ринку праці повністю залежить від ефективності діяльності навчальних закладів. Не зважаючи, що як ринок освітніх послуг, так і ринок праці функціонують у ринкових умовах, вони піддаються значному впливові з боку держави, що збалансовує їх взаємодію на користь загального розвитку системи національного господарства. Саме в цьому контексті доцільним є дослідження особливостей функціонування ринку праці та його поточної ситуації в Україні, що склалася під впливом освітніх факторів.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», ринок праці – система правових, соціально-трудова, економічних та організаційних відносин, що виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреби працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства [10].

Дане визначення окреслює основних суб'єктів ринку праці, а також дає змогу виявити основні його елементи: попит, пропозицію, товар (або об'єкт відносин) тощо. До органів державної влади в даній сфері слід відносити Міністерство соціальної політики України та інші міністерства й центральні органи виконавчої влади; Державну службу зайнятості та її регіональні відділення, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття тощо.

В наукових колах досить тривалий час проводилася дискусія стосовно того, що є товаром або об'єктом на ринку праці. Одні дослідники стверджували, що це праця (А. Сміт [14], Д. Рікардо [12] та їх послідовники), інші – робоча сила (К. Маркс [4] та його послідовники). Така ситуація вимагає детальнішого обґрунтування категоріально-понятійного апарату ринку праці.

Відповідно до тлумачного словника економіста:

- праця – це «діяльність людини, яка вимагає від неї зусиль, енергозатрат, усвідомлення доцільності й необхідності виконання роботи»;
- робоча сила – це «сукупність фізичних і духовних здібностей людини, що використовуються нею в процесі виробництва матеріальних благ, здатність до праці; головний елемент виробництва» [1].

Враховуючи, що сама по собі праця є неможливою без людини і не може самостійно бути об'єктом купівлі-продажу на ринку праці, то все-таки більшість науковців, з якими ми погоджуємося, розглядає робочу силу як основний товар ринку. Зазначимо, що поняття «ринку праці» та «ринку робочої сили» в межах нашого дослідження є синонімами.

Розглянемо основні специфічні особливості робочої сили ([5], [2]):

- фактором виробництва, а, отже, є об'єктивно необхідним ресурсом для виробництва товарів та послуг; визначається сукупністю фізичних, розумових і духовних здібностей, завдяки яким людина може брати участь у трудовій діяльності;
- має власну вартість (сукупність життєвих засобів, необхідних для відтворення робочої сили) та споживчу вартість (здатність приносити додаткову вартість);
- має власну ціну, що складається безпосередньо із заробітної плати та додаткових витрат роботодавця (соціальні виплати, витрати на підвищення кваліфікації, перепідготовку тощо);
- носієм робочої сили є окремий працівник, який є невіддільною частиною даного товару і має конкретні права як людина та громадянин, а отже, до роботодавця і

покупця висувається ряд вимог відповідно до суспільних норм і моралі, законодавства та міжнародних конвенцій, що регулюють ринок праці;

- не є матеріальним товаром, а, отже, його не можна зберігати, складувати, перепродувати тощо;

- досить складно попередньо оцінити її якість до моменту купівлі-продажу, що спричиняє ряд додаткових процедур (аналіз резюме та рекомендацій, інших документів, що підтверджують рівень освіти та кваліфікації, проведення співбесід, випробувальний термін тощо).

Як бачимо, ринок праці відіграє надзвичайно важливе значення для економічного та соціального розвитку країни, що вимагає відповідних заходів щодо його регулювання з боку держави. Залежно від міри такого впливу, регулювання може бути жорстким чи м'яким, централізованим чи децентралізованим тощо. Для України на сьогодні характерне частково м'яке регулювання, основними напрямками якого можна виділити: планування, нормативно-правове та адміністративне регулювання, а також застосування інструментів із суміжних галузей (бюджетно-податкової, грошово-кредитної, соціальної тощо).

Проаналізуємо основні показники ринку праці в Україні. Відповідно до основних стандартів та рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП), основними категоріями в даній сфері вважаються:

- економічно активне населення (ЕАН або робоча сила), складається з населення обох статей віком 15 – 70 років, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці;

- економічно неактивне населення (або населення поза робочою силою) – особи, які не мають роботи і не займаються її пошуками, тобто не можуть бути класифіковані як «зайняті» або «безробітні» (включають пенсіонерів, студентів (учнів) денної форми навчання, осіб, які виконують домашні (сімейні) обов'язки, осіб працездатного віку, які зневірилися знайти роботу та не шукають її, тощо) [8].

В межах нашого дослідження найбільший інтерес представляє саме перша група населення, що являє собою загальну робочу силу країни. Розглянемо динаміку її зміни за 2000 – 2017 роки на рисунку 1.

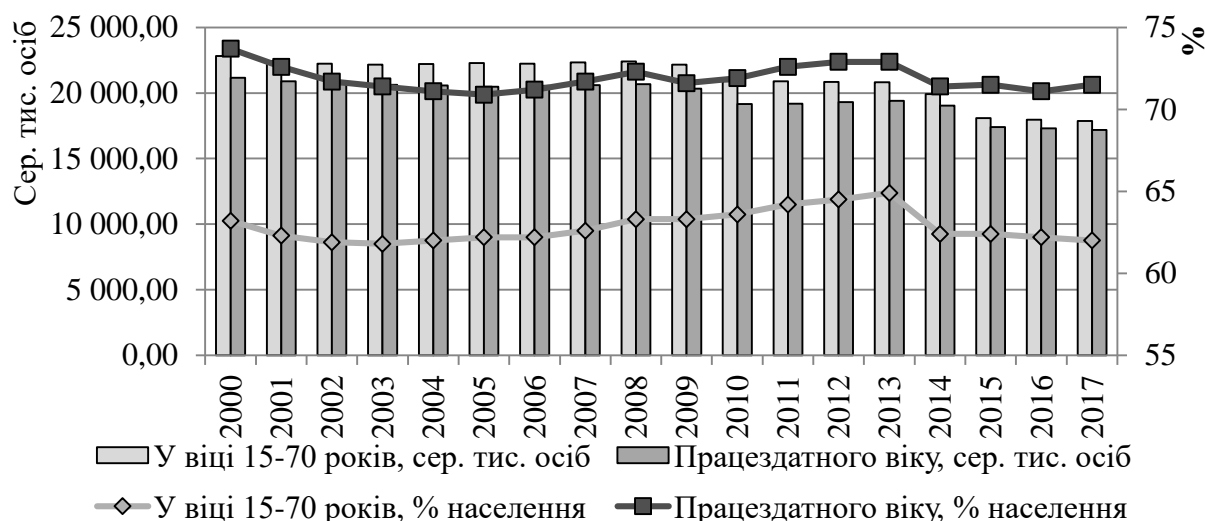

Рисунок 1. Динаміка економічно активного населення України за різними категоріями за 2000 – 2017 рр.

Figure 1. Dynamics of the economically active population of Ukraine by different categories for 2000 – 2017

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Як бачимо, в абсолютному вимірі спостерігається поступове зменшення кількості економічно активного населення в Україні (в середньому на 21,8% у 2017 р. порівняно зі значенням 2000 р.). Це пов'язано з від'ємним природним та механічним рухом населення, що спостерігався в останні роки. Проте у відносному вимірі даний показник лише незначно коливається – на рівні 62,8% від населення відповідної вікової групи для економічно активного населення у віці 15 – 70 років та на рівні 71,8% – для осіб працездатного віку.

Економічно активне населення формується з двох основних груп: зайнятих та безробітних осіб. Відповідно до законодавства України, їх слід розуміти таким чином:

- до зайнятого населення належать особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств), проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу, на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості, а також особи, що навчаються за денною формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою;

- безробітним вважається особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [10].

Розглянемо динаміку зміни зайнятого та безробітного населення України за 2000 – 2017 роки на рисунку 2.

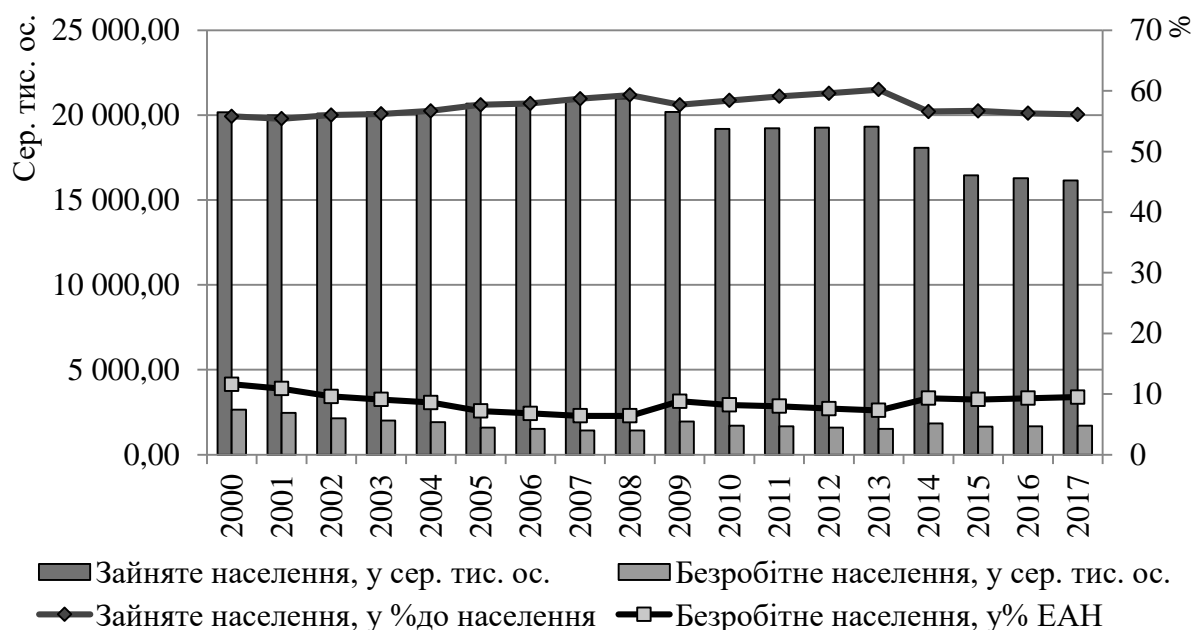

Рисунок 2. Динаміка зайнятого та безробітного населення України у віці 15 – 70 років за 2000 – 2017 рр.

Figure 2. Dynamics of the employed and unemployed population of Ukraine at the age of 15 – 70 years in 2000 – 2017

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

За аналізований період часу спостерігається як зменшення кількості зайнятих в абсолютному вимірі (в середньому на 1,3% щорічно або на 19,9% у 2017 порівняно з 2000 роком), так і безробітних осіб (у середньому на 1,9% щорічно або на 36,1% у 2017

порівняно з 2000 роком). Рівень зайнятості працездатного населення коливався в межах 57,5% і знаходиться приблизно на одному рівні впродовж останніх трьох років. Рівень безробіття (за методологією МОП) за аналізований період зменшувався з 11,6% у 2000 році до 9,5% у 2017. Причому, після підйому у 2014 році (на 27,4%) показник безробіття коливається приблизно на одному рівні.

Станом на 2017 рік у середньому по Україні 16,2 млн. осіб або 90,5% осіб до економічно активного населення у віці 15 – 70 років були зайняті в економічній діяльності, а 1,7 млн. осіб або 9,5% були безробітними.

В контексті нашого дослідження інтерес представляє молодіжне безробіття, що в останні роки є характерним не лише для України, а й для багатьох розвинених країн світу. Відзначимо, що відповідно до законодавства України, молоддю вважається громадяни України віком від 14 до 35 років [11]. Фактично, сюди підпадають випускники професійного (професійно-технічного) та вищого освітніх рівнів. Розглянемо основні тенденції в зміні даного показника в середньому по Україні за 2005 – 2017 роки на рисунку 3.

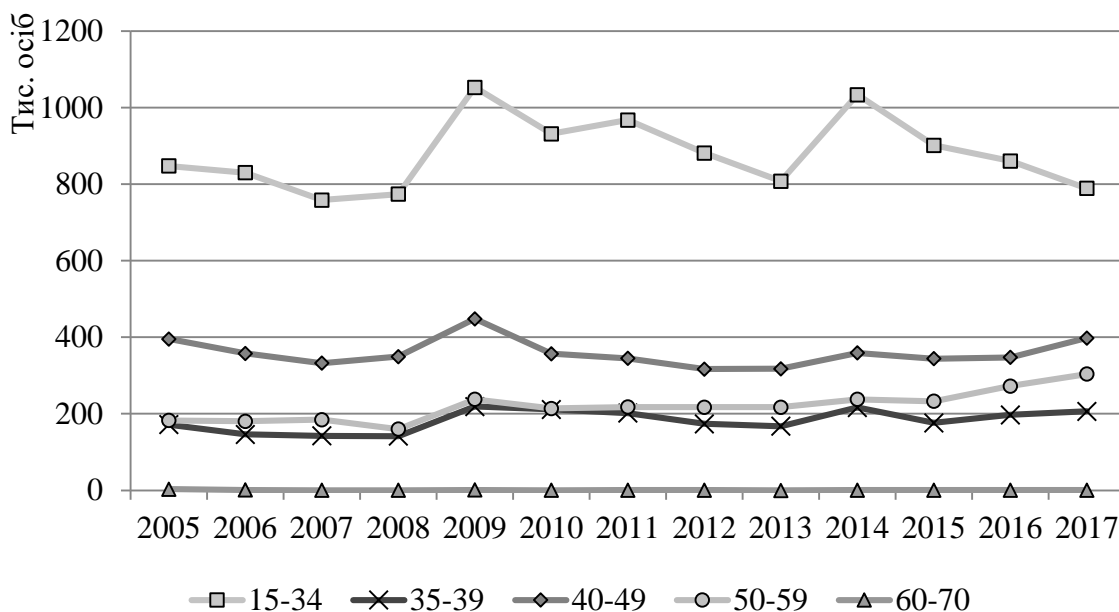

Рисунок 3. Динаміка безробітного населення України за віковими групами за 2005 – 2017 рр.

Figure 3. Dynamics of the unemployed population of Ukraine by age groups for 2005 – 2017

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Безробіття у віковій категорії молоді займає високу питому вагу серед загального показника безробітних (у середньому понад 50%), причому їх кількість поступово зменшується. Станом на 2017 рік кількість безробітної молоді складала 789,00 тис. осіб, що формує 46,5% безробітного населення. Досить негативною є тенденція в інших вікових категоріях, адже спостерігаємо поступове підвищення показників в останні роки (в середньому на 11,1% у 2017 порівняно з попереднім роком). Найменшим спостерігається безробіття у віковій категорії 60 – 70 років.

Структура зайнятого та безробітного населення України у віці 15 – 70 років за рівнем освіти за 2005, 2010, 2015 та 2017 роки наведена на рисунках 4 та 5.

Як бачимо на рисунку 4, за аналізовані періоди часу в структурі зайнятого населення України найбільшу питому вагу мали особи з повною вищою (станом на

2017 рік 33,01%), професійно-технічною (станом на 2017 рік 25,83%) та неповною вищою освітою (станом на 2017 рік 19,53%). Відзначимо, що у 2005 році найбільшу питому вагу серед зайнятого населення займали особи з повною загальною середньою освітою (42,30%), яка поступово зменшувалася. Це свідчить про зміни на ринку освітніх послуг, а саме в попиті на низькокваліфіковану робочу силу.

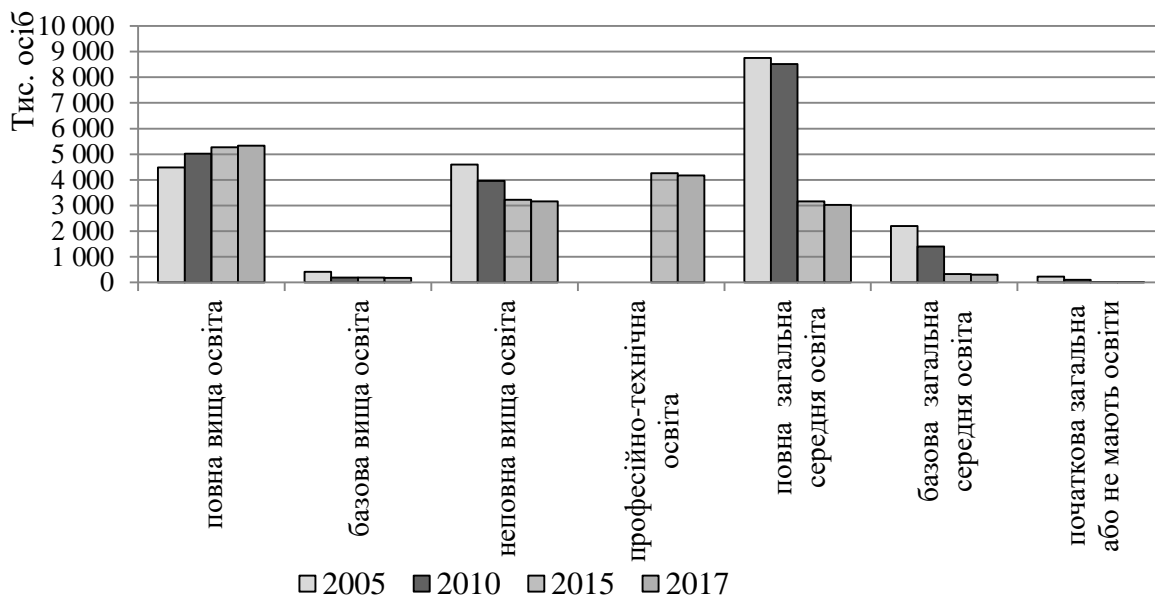

Рисунок 4. Динаміка структури зайнятості населення України у віці 15 – 70 років за рівнем освіти за 2005, 2010, 2015 та 2017 рр.

Figure 4. Dynamics of the employment structure of Ukraine's population in age 15 – 70 years by education level in 2005, 2010, 2015 and 2017.

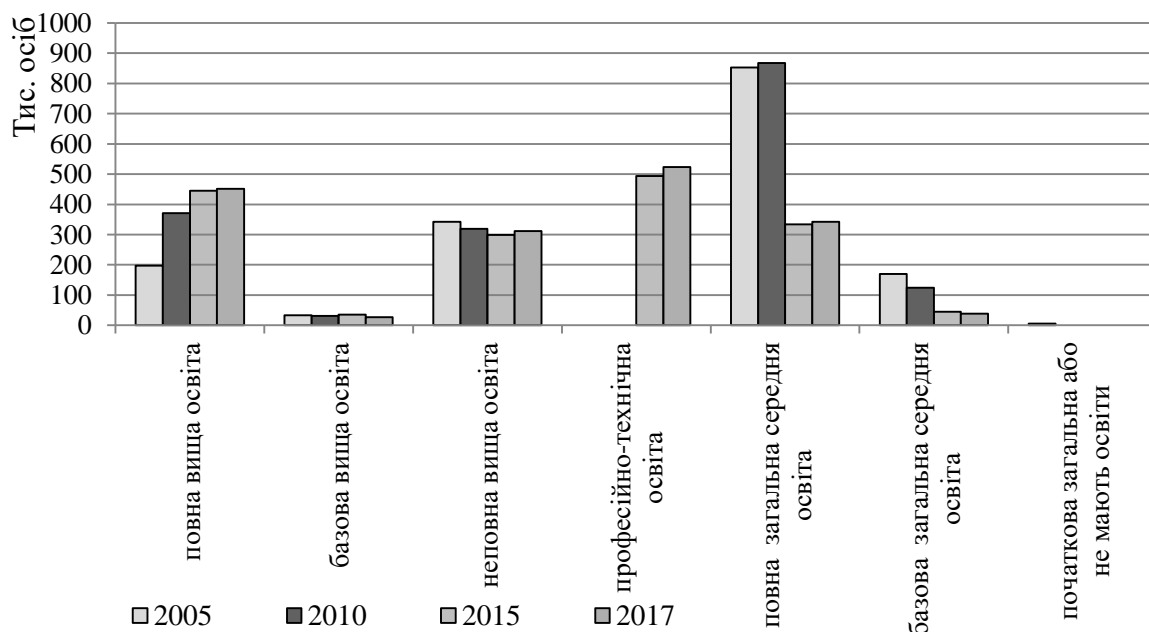

Рисунок 5. Динаміка структури безробіття населення України у віці 15 – 70 років за рівнем освіти за 2005, 2010, 2015 та 2017 рр.

Figure 5. Dynamics of the unemployment structure of the population of Ukraine in age 15 – 70 years by the level of education in 2005, 2010, 2015 and 2017

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Щодо структури безробіття, то станом на 2017 рік найбільшу частку займали особи з професійно-технічною (30,84%), повною вищою (26,61%) та повною загальною середньою освітою (20,14%). Зазначимо, що тут ситуація є подібною до попередньої структури зайнятості, адже в 2005 році найбільшу питому вагу в структурі безробітних займали особи з повною загальною середньою освітою (53,24%).

Дані показники характеризують пропозицію робочої сили на ринку праці, а щодо попиту, то доцільно розглядати кількість вільних робочих місць (вакантних посад), які можна виміряти за рахунок інформації від роботодавців, наданої до державної служби зайнятості. Причому, досліджуючи попит і пропозицію на ринку праці доцільно розглядати потребу роботодавців у працівниках та зареєстрованих безробітних (тобто тих, що стоять на обліку в органах, що реалізують державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції).

Їх співвідношення (попиту і пропозиції робочої сили) вимірюється таким показником, як навантаження на одне робоче місце.

Розглянемо динаміку зміни охарактеризованих вище показників за 2002 – 2017 роки на рисунку 6.

Рисунок 6. Динаміка попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці України і навантаження на одне вільне робоче місце за 2002 – 2017 рр.

Figure 6. Dynamics of demand and labor supply in the labor market of Ukraine and the load on one vacant job for 2002 – 2017

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України.

Наведений вище графік свідчить про зменшення показника офіційно зареєстрованих безробітних в Україні в середньому на 65,7% у 2017 порівняно з 2002 роком або до 354,4 тис. осіб. Причому, спостерігаємо значну відмінність у кількості зареєстрованих та загального числа безробітних в Україні відповідно до офіційних статистичних даних в 2 – 4 рази.

Потреба у працівниках за аналізований період також зменшувалася з 123,9 тис. осіб у 2002 р. до 50,4 тис. осіб у 2017. Такі тенденції спричинили наявну ситуацію з навантаженням на одне вільне робоче місце, яке коливалося від 4 осіб (у 2006 – 2007 рр.) до 19 осіб (у 2015 р.) і станом на 2017 рік продовжувало зменшуватись до рівня 7 осіб. Тенденція до спаду навантаження є в цілому позитивною для країни, адже свідчить про зменшення диспропорції між попитом та пропозицією на робочу силу. Хоча слід брати до уваги, що тут враховані лише зареєстровані безробітні, а якщо аналізувати загальну кількість офіційно визнаних безробітних (за методологією МОП), то навантаження буде значно вищим.

Для того, щоб розглянути попит на робочу силу детальніше залежно від освітнього рівня, наведено рисунок 7, на якому кількість вакансій згруповано за професійними групами згідно з Класифікатором професій.

Щодо навантаження на одне вільне робоче місце за професійними групами працівників, то ситуація є дещо інакшою (рис. 8).

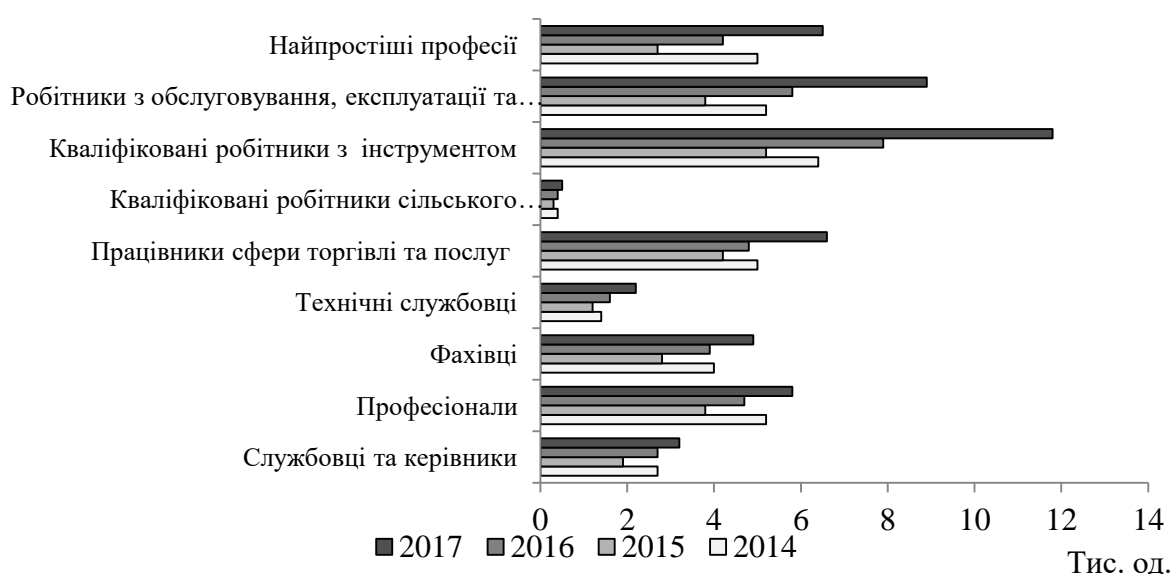

Рисунок 7. Динаміка кількості вакансій за професійними групами працівників на ринку праці України за 2014 – 2017 рр., тис. од.

Figure 7. Dynamics of the number of vacancies by professional groups of workers in the labor market of Ukraine for 2014 – 2017, thousand units.

Як бачимо, найбільша кількість вакансій в останні роки притаманна групі кваліфікованих робітників з інструментом (на 2017 рік 11,8 тис. одиниць) та робітникам з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (на 2017 рік 8,9 тис. одиниць), що в цілому характеризує рівень професійно-технічної освіти і свідчить про проблеми в цьому секторі.

Найбільший дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку праці спостерігається для кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (на 2017 рік 44 осіб) та для законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів, управителів (на 2017 рік 15 осіб). У даних двох професійних групах спостерігається поступове зменшення навантаження за аналізовані роки, проте порівняно з іншими групами воно залишається високим. Така ситуація була спричинена передусім низьким попитом на дані професії на ринку праці, що підтверджено на попередньому графіку.

Рисунок 8. Динаміка навантаження на одне вільне робоче місце за професійними групами працівників на ринку праці України за 2014 – 2017 рр., осіб

Figure 8. Dynamics of the load on one vacancy by professional groups of workers on the labor market of Ukraine for 2014 – 2017, persons

Джерело: складено автором на основі офіційних даних Державної служби зайнятості України.

Висновки. В результаті проведеного дослідження було виявлено наступні основні диспропорції, що склалися на ринку праці в Україні:

- спостерігається поступове зменшення чисельності економічно активного населення країни, що спричинене в основному демографічними чинниками і впливає на скорочення чисельності не лише зайнятого, а й безробітного населення (у тому числі зареєстрованих безробітних);
- суттєва частка в структурі безробітних складає категорія молоді, переважно випускники професійних (професійно-технічних) та вищих навчальних закладів і свідчить про неузгодженість з галуззю освіти;
- за освітнім рівнем в структурі безробітного населення найбільшу частку складають особи з професійно-технічною та повною вищою освітою;
- відповідно до попередніх тенденцій потреба роботодавців у працівниках в середньому в Україні також зменшується, що знижує й навантаження на одне робоче місце;
- аналізуючи кількість вакансій за професійними групами працівників на ринку праці, було виявлено, що найбільша потреба на сьогодні стосується кваліфікованих робітників (зокрема, робітників з інструментом з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин), тобто тих, що мають професійно-технічний рівень освіти;
- найбільше навантаження на одне вільне робоче місце спостерігається для робочих кадрів сфери сільського господарства та у сфері менеджменту.

Отримані висновки свідчать про дисбаланс між ринком праці та галуззю освіти й буде покладений в основу подальших досліджень у цій сфері.

Conclusions. As a result of the survey, the following main disparities in the labor market in Ukraine were identified:

- there is a gradual decrease in the number of economically active population of the country, which is caused mainly by demographic factors and affects the reduction of the number of not only the employed but also the unemployed population (including registered unemployed people);
- a significant part in the structure of the unemployed is the category of young people, mostly graduates of vocational and higher educational institutions, and evidence of inconsistency with the education sector;
- for the educational level in the structure of the unemployed, the largest share was made by persons with vocational education and full higher education;
- according to previous trends, the need for employers in workers on average in Ukraine also decreases, which also reduces the burden on one job;
- analyzing the number of vacancies by professional groups of workers in the labor market, it was found that the greatest need today is for skilled workers (in particular, workers with a tool for servicing, operating and controlling the work of process equipment, assembly of equipment and machinery), ie those that have a professional-technical level of education;
- the greatest burden on one vacancy is observed for working people in the field of agriculture and management.

The findings suggest an imbalance between the labor market and the education sector and will be the basis for further research in this area.

Список використаної літератури

1. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Рівне: НУВГП, 2008. 264 с.
2. Ільч Л. М. Узгодження кваліфікацій з урахуванням потреб ринку праці: проблеми та шляхи розв'язання. Демографія та соціальна економіка. 2015. Вип. 3(25). С.173–184. DOI: 10.15407/dse2015.03.012.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / пер. с англ. М.: Прогресс, 1978. 494 с.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения; Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. 2-е изд. Т. 23. М.: Государственное издательство политической литературы, 1961. 650 с.
5. Мартякова О. В., Снігова С. М., Мудра О. В. Регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці на основі механізму управління їх якістю. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_3_154_168.pdf.
6. Маршалл А. Основы экономической науки. М.: Эксмо, 2007. 832 с.
7. Матюк Т. В. Взаємозв'язок освіти і соціально-економічного розвитку суспільства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / М-во освіти і науки України, Держ. вищий навч. закл. «Нац. гірн. ун-т». Д., 2014. 19 с.
8. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення: наказ Державного комітету статистики України від 19.01.2011 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11>.
9. Пилипенко Г. М., Пилипенко Ю. І. Суперечності взаємодії ринків освітніх послуг та праці в Україні. URL: http://confcontact.com/2013_04_11/21_Pilypenko.htm.
10. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
11. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
12. Рикардо Д. Сочинения. М.: Госполитиздат, 1941. Т. 1: Начало политической экономии и налогообложения. 284 с.
13. Самуэльсон П. Экономика: В 2 т. / пер. с англ. М.: Алгон, 1994. Т. 1. 333 с.
14. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Классика экономической мысли: Монография. М.: ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. 402 с.
15. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии. М.: Дело, 2000. 232 с.
16. Фрідмен М. Кількісна теорія грошей. М.: 1996. С. 20–21.

References

1. Honcharov S.M., Kushnir N.B. (2008) Tlumachnyy slovnyk ekonomista [Dictionary of economics] / za red. prof. S.M. Honcharova. Rivne: NUVHP, 264 p.

2. Ilyich L.M. (2015) Uzhodzhennya kvalifikatsiy z urakhuvannyam potreb rynku pratsi: problemy ta shlyakhy rozvyazannya. [Harmonization of Qualifications Taking into Account the Labor Market Needs: Problems and Solutions] Demohrafiya ta sotsialna ekonomika. no. 3 (25). pp.173–184. DOI: 10.15407/dse2015.03.012.
3. Keynes Dzh.M. (1978) Obshchaya teoriya zanyatosty, protsenta y deneh [General theory of employment, interest and money]. Moscow: Prohress. 494 p.
4. Marks K., Énhel's F. (1961). Sochyneniya; Yn-t marksyzma-lenynyzma pry TSK KPSS. 2-e yzd. T. 23. [Compositions; Influence of Marxism-Leninism under the CPSU Central Committee]. Moscow: Hosudarstvennoe yzdatel'stvopolytycheskoy lyteratury. 650 p.
5. Martyakova O.V., Snihova S.M., Mudra O.V. Rehulyuvannya vzayemodiyi rynkiv osvity i posluh ta pratsi na osnovi mekhanizmu upravlinnya yikh yakisty [Regulation of the interaction of educational services and labor markets on the basis of a mechanism for managing their quality]. Available at: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_3_154_168.pdf.
6. Marshall A. (2007) Osnovy ékonomycheskoy nauky [Fundamentals of Economic Science]. Moscow: Éksmo. 832 p.
7. Matyuk T.V. (2014). Vzayemozv'yazok osvity i sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku suspil'stva [Interconnection of education and socio-economic development of the society] (Phd Thesis), Dnipropetrovsk. 19 p.
8. Metodolohichni polozhennya shchodo klasyfikatsiyi ta analizu ekonomichnoyi aktyvnosti naselennya [Methodological provisions for the classification and analysis of economic activity of the population]: nakaz Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy vid 19.01.2011 r. № 12. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11>.
9. Pylypenko H.M., Pylypenko YU.I. (2013). Superechnosti vzayemodiyi rynkiv osvity i posluh ta pratsi v Ukraini [Suprachosnost vzae pomodii Rinkiv osvity i posluh and pratsi in Ukraine]. Available at: http://confcontact.com/2013_04_11/21_Pilypenko.htm.
10. Zakon Ukrainy "Pro zaynyatist' naselennya" vid 05.07.2012 № 5067-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
11. Zakon Ukrainy "Pro spryannya sotsial'nomu stanovlennyu ta rozvytku molodi v Ukraini" vid 05.02.1993 № 2998-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
12. Rikardo D. (1941). Sochineniya [Works]. Moscow: Gospolizdat. T. 1: Nachalo politicheskoy ekonomii i nalogooblozheniya. 284 p.
13. Samuel'son P. (1994). Ekonomika V 2 t. [Economics in 2 vol.]. Moscow: Algon. T. 1. 333 p.
14. Smit A. (2000). Issledovaniye o prirode i prichinakh bagatstva narodov [Study on the nature and causes of the peoples' richness]. Klassika ekonomicheskoy mysli: monografiya. Moscow: EKSMO-PRESS. 402 p.
15. Sey ZH.-B. (2000). Traktat po politicheskoy ekonomii [Treatise on political economy]. Moscow: Delo. 232 p.
16. Fridmen M. (1996). Kil'kísna teoriya groshey. Moscow. pp. 20–21.

Отримано 9.04.2019